מפניני הפרשה - מאמר

הנר, העיסה והענן

פרשתנו מספרת על מבחן החסד שעברה רבקה אמנו, להוכיח שראויה היא להיות אשה ליצחק. "**ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה**" (פרק כד' סו') - גילה לו את ניסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ, ושנזדמנה לו רבקה בתפילתו. בפסוק הבא "**ויביאה יצחק האהלה שרה אמנו**". פירש רש"י: **הביאה לאוהל, ונעשית כדוגמת שרה אמו. שכל זמן ששרה קיימת, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהל. וכשמתה שרה, פסקו, וכשבאה רבקה - חזרו.** עומק רב יש בדברי חז"ל.

הנה סיפור שהיה. צעיר יהודי בארה"ב, בן להורים חילוניים לגמרי, נהג לפקוד בילדותו את בית סבו הדתי. יותר מכל אהב לבקרו בליל שבת, לסעודת השבת. ונעימה אחת נחרטה במוחו, שיר "**אשת חייל**".

לימים נפטר הסב. והוא נשא לאשה צעירה חילונית - ורק דבר אחד ביקש: שביום שישי בערב יהיה השולחן מכוסה מפה צחורה ויאכלו סעודה חגיגית לאור נרות, ובסעודת מפזם היה נעימה עליזה.

"**מהו שיר זה?**", שאלה אשתו והוא לא ידע לענות. "**סבי שר זאת בליל שבת**", ענה - "**אני זוכר רק את מילות הפתיחה**". האשה הסתקרנה. והם נסעו לחנות ספרים יהודית ופנו למוכר: "**אנו מחפשים שיר, שמתחיל במילים אשת חייל מי ימצא**".

המוכר הבין במה מדובר, ופתח לפניהם סידור המכיל תרגום אנגלי, והאשה קראה את הקטע בדממה. כשסיימה אמרה: "**אם כך מתייחסת היהדות לאשה - רצוני להכירה**".

אחרי חקירה שבו לאמונת אבותיהם! נתבונן במשמעות הברכות להן זכו אימותינו הקדושות, המוקירות את האם היהודית, עקרת הבית.

הראשונה – "**הנר הדלוק מערב שבת לערב שבת**" - היה כאן כעין הנס שבמנורת בית המקדש, הנר המערבי שלא כבה. אבל, יתר על כן: יש כאן המשכיות של נר השבת - השבת, יום מנוחה וקדושה.

אבל לבסוף יוצאת השבת, ובאים ימי המעשה. אבי המשפחה טרוד בעבודתו, בעמל יומו. האם היא המשרה בבית אווירת מנוחה וקדושה, כל ימות השבוע! ממשיכה את השפעת השבת, את הרוגע והשלוה, הרוחניות והקדושה! היא המחנכת לחיי תורה, והיא העוקבת אחר התנהגות הילדים.

כבר אמר מרן ה 'חזון איש' זצ"ל לראש ישיבה: "**עליך להתייחס לכל בחור בכבוד - לעולם אין לדעת מהיכן יצמח גדול הדור הבא: מתפילת של אמו, או מדמעת סבתו!**"...

השניה - "**הברכה שנשתלחה בעיסה**" – להבנת ברכה זו, יש לצטט פסוק מ"אשת חייל": "**דרשה צמר ופשתים, ותעש בחפץ כפיה**" - האשה היא זו הנוטלת חומרי גלם, ותחת ידיה הופכים הם לתוצר מוגמר.

השלישית – "**הענן קשור על האוהל**" - הענן הוא סמל השראת השכינה, הן במשכן והן בבית המקדש! וכבר השמיענו הרמב"ן שבהקמת המשכן "**שבו ישראל למעלות אבותם, שהיה סוד אלוה עלי אוהליהם**"!

השראת השכינה במשכן היו כעין אוהלם של האבות והאמהות! ידוע כי "איש ואשה, זכו – שכינה בניהם".

גדול ומכריע הוא חלקה של האישה בהשראת שכינה זו, ומה גדולה זכותה, להמשכת אור השבת ונועם הרוחניות לבית, והכוונתו לתורה ולנועם המצוות!

בין אדם לחבירו

2359התורה מחייבת שמחלוקות בדיני ממונות יובאו לפני בית הדין רבני. מותר להפעיל לחץ חברתי קל על יחיד כדי לשכנעו להתדיין בבית דין הדן לפי דין תורה, אולם אין לנקוט בלחץ חברתי העלול להביך את האדם אם הוא נכלל בגדר "עמיתך". אדם הסבור בטעות שיש לו הצדקה ליטול את כספו של חזולת אכן יש להעמידו על טעותו אבל אין זה אומר שהוא מומר, לכן אסור לביישו, אבל מותר לדון בעניין עם כל מי שיכול להשפיע עליו ולהסביר להם שאותו אדם מעורב במחלוקת ממונית ויש לשכנעו להופיע בפני בית דין.

שואל ומשיב

שאלה: מה הדין של עציצים בבית ובמשתלות לגבי ערלה?

תשובה: עפ"י מה שפסק מרן בשו"ע בסימן רצד' סעיף כו' - עץ שגדל בתוך בית חייב בערלה, כי העיקר לגבי ערלה, שהעץ יהיה נטוע בארץ, והגג שמעליו אינו פוטרו מערלה. וכן עץ שנטוע על גג בית חייב בערלה, ואף שאוויר חוצץ בין הגג לקרקע, כיוון שהגג עצמו מחובר על ידי הקירות לארץ, הגג עצמו נחשב כחלק מהארץ והעץ שעליו נחשב כנטוע בארץ

הנוטע שתיל בעציץ נקוב, נחשב כנוטע בארץ, ומתחיל למנות שנות ערלה. וכן הנוטע עץ בעציץ חרס שאינו נקוב, נחשב העץ כנטוע בארץ וחייב בערלה, שהואיל ושורשיו יכולים לבקוע את החרס, גם לפני שהם בוקעים אותו הם נחשבים כיונקים מהארץ. אבל עץ שגדל בעציץ של מתכת או פלסטיק פטור מערלה, מפני שברור שהשורשים אינם יכולים לחדור אותו.

בעקבות פיתוח חקלאות בשכלול הדישון והשקיה, עצים רבים מסוגלים להניב פירות רבים בשנה השלישית. וכיוון שהפירות אסורים בהנאה, ויש הפסד מכך שהעצים תופסים אדמה יקרה בחינם, מצאו עצה: לקיים את העצים במשך כשנתיים במשתלות בתוך עציצי פלסטיק נקובים, שם הם תופשים מקום קטן ועלות החזקתם נמוכה, ובשנה השלישית מעבירים אותם לאדמה, כדי שיתחזקו בקרקע ויניבו פירות רבים בשנה הרביעית שפירותיה מותרים.

למעשה, כיוון שעציץ שאינו נקוב העשוי מפלסטיק פטור מערלה, כדי שזמן שהיית הנטיעות בעציצים יחשב לשלוש שנות הערלה לכל הדעות, צריך להקפיד על שני דברים: **א'** - שיהיה בעציץ נקב כשיעור שורש קטן שעל ידו הוא יחשב כמחובר לאדמה, ונהגו להחמיר שיהיה הנקב בקוטר 2.5 ס"מ.

ב' - בעת שמעבירים את השתיל מהעציץ לאדמה, צריך שהגוש שסביב השורשים לא יתפרק. בדיעבד גם אם רובו התפרק, כל זמן שיש לשורשיו גוש אדמה שהם מושרשים בו, הוא יכול עדיין להתקיים על ידו, ואין צריך לחזור לספור לו שלוש שנים. אבל אם כמעט כל הגוש התפרק, עד שיש לחוש שבלא הנחתו באדמה, גם על ידי השקיית הגוש וטיפוחו, לא יוכל להתקיים ארבע עשר יום, יש למנות לו שלוש שנים לערלה תחילה. (מתבסס בעיקרו על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

העיקר בעשיית המצוה

על רבקה והגעתה לשאוב מים מספרת התורה כך: "**והנערה טובת מראה מאוד... ותרד העינה ותמלא כדה ותעל: ויריץ העבד לקראתה ויאמר הגמיאיני נא מעט מים מכדך**". (פרק כד' - טז' יז') מה גרם לעבד לרוץ לקראתה: מפרש רש"י – "**לפי שראה שעלו המים לקראתה**".

מסביר הרמב"ן את המקור לדקדוקו של רש"י: "**נראה שדקדקו כן מלשון ותמלא כדה ותעל - שלא אמר "ותשאב ותמלא". ונעשה לה הנס בפעם הראשונה כי אחרי כן כתוב "ותשאב**".

דקדוק זה מעלה את השאלה: כאשר שאבה בפעם הראשונה המים עלו לקראתה, ולא עלו לקראתה כשבאה לשאוב לגמלים?

מסביר זאת בעל "קדושת לוי" כך - כאשר באה לשאוב את המים בראשונה, עשתה זאת עבורה, ומכיוון שהייתה צדקת נעשה לה נס והמים עלו לקראתה. אולם כאשר באה לשאוב לגמלים הרי נתכוונה למצות גמילות חסד ואז רצו משמים שתעשה בעצמה את כל פעילות המצווה, לכן המים לא עלו לקראתה, זאת משום שהתאמצותו וטרחתו של האדם בשעת קיום המצווה חשובות עד מאד בעיני הקב"ה.

עפ"י הסבר זה ניתן להבין את מאמר חז"ל במסכת נידה דף ל: שתינוק בטרם נולד לומד את כל התורה כולה ולאחר שנולד בא מלאך וסוטרו על פיו ושוכח את כל התורה כולה.

כוונתם ללמדנו, שעם לידתו, ניטע באדם כוח השכחה גם במה שקשור לעניני תורה וקיום מצוות. במטרה שיתאמץ בשעת קיום התורה והמצוות ולא יבואו לו הדברים בקלות, שכאמור, חביבה כלפי הקב"ה ההתאמצות בקיום המצווה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד חיים מור יוסף בן עישה ז"ל יעקב בן פרץ ונינה מימון ז"ל הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב הי"ד

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה שלום בן שלום כתריאל ע"ה רחל בת סוליקא דנינו ע"ה רבקה פרי בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

מישאל בן אביגיל פוזיילוב ז"ל מאיר בן מרסל דילויה ז"ל ליזה בת קציעה אלנתנוב ז"ל מרים (מירה) בת שלמה טאוב ז"ל

אהרון בן אבנר מרדכי ז"ל גלעד בן דניאל ושרית אלמליה הי"ד בונו בת אסתר באנגייב ז"ל נעמי רבקה בת הלל שטסמן ז"ל

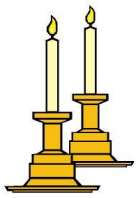
בס"ד כא' לחודש מרחשוון ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 07
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת חיי שרה
מפטירים

"וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן"
(מלכים א' פרק א' – א')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:19
יציאת השבת:	17:17
זמן רבנו תם:	17:49

איטר יד ימינו (שמאלי) - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

מקור בתלמוד

על איזה יד מניחים את התפילה של יד? ההלכה הפשוטה שאדם מניח את התפילה של יד על יד שמאל. שהיא היד החלשה אצל רוב בני האדם. במסכת מנחות דף לז: מובאים שלושה מקורות לכך:

א. הפירוש הנכון של המילה 'יד' הוא שמאל. ב. 'וקשרתם-וכתבתם': קושר את התפילין ביד שכותב, משמע שמניח ביד שלא כותב בעזרתה; ג. 'ידכה' – יד כהה, היינו חלשה.

ת"ר: ידך - זו שמאל. אתה אומר: שמאל, או אינו אלא ימין? תלמוד לומר: 'אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם' (ישעיהו מח, יג)... רבי יוסי החורם אומר: מצינו ימין שנקרא יד, שנאמר: 'וַיַּרְא וּפֹּה כִּי יָשִׁית אָבְיו יַד יְמִינו' (בראשית מח, יז)...ר' נתן אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: 'וקשרתם וכתבתם' (דברים ו' ח'-ט') - מה כתיבה בימין אף קשירה בימין, וכיון דקשירה בימין, הנחה בשמאל היא. ור' יוסי החורם, הנחה דבשמאל מנא ליה?...רב אשי אמר: מ'ידכה', כתיב בה"א - כהה (חלשה).

מפרש רש"י: מידכה בה' - מדכתיב בה"א כהה משמע לשון נקיבה שמע מינה בשמאל קאמר דאין בה כח בנקיבה לשון אחר ידכה יד כהה עמיא בלא כח.

בהמשך, במסכת מנחות דף לז. מביאה הגמרא ברייתא הקובעת שאיטר יד ימינו (שמאלי) מניח תפילין על יד ימין: "...**תנו רבנן: איטר מניח תפילין בימינו, שהוא שמאלו. והתניא: מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם? אמר אביי: כי תניא החיא, בשולט בשתי ידיו**".

מדוע איטר יד ימינו (שמאלי) מניח את התפילה על יד שמאל שלו? מפירוש רש"י (הובא לעיל) מבואר שהסיבה לכך היא, שהאדם צריך להניח את התפילה של יד, על היד החלשה כמו שלמדים ממה שכתוב בתורה "ידכה" – ודרשו: "יד כהה" ואדם שמאלי כוחו ביד שמאל, והיד החלשה שלו היא יד ימין.

הרא"ש

אולם הרא"ש בהלכות קטנות על מסכת מנחות, בהלכות תפילין סימן יח' כתב שהסיבה שאדם רגיל מניח את התפילה של יד על יד שמאל היא משום שהוא כותב ביד ימין, לכן גם קשירת התפילה תעשה על ידי ידו הימנית על גבי ידו השמאלית. ומכאן שאיטר יד ימינו שכותב ביד שמאל, עליו להניח את התפילה של יד, על ידי ידו השמאלית על גבי ידו הימנית.

"**תנו רבנן איטר מניח תפילין בימינו שהיא שמאלו...ואית דדרשי וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין**".

יש נפקא מינא למעשה במחלוקת זו, והיא כאשר אדם עושה כל מלאכתו ביד אחת, אך כותב ביד השנייה.

הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילין פרק ד' - ג' לא התייחס בדיוק למקרה זה, אך פסק שאם שולט בשתי ידיו, יניח בשמאלו שהיא שמאל של רוב בני אדם.

"...**איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאל שלו, ואם היה שולט בשתי ידיו מניח אותה בשמאלו שהוא שמאל כל אדם...**"

טור

הטור בסימן כז' פסק עפ"י דברי הרב יחיאל שהקובע לגבי היד עליה מניחים את התפילה של יד הוא באיזה יד האדם כותב.

בית יוסף

הבית יוסף בסימן כז' מביא תחילה את דעת 'בעל התרומה' שלדעתו הקובע בעניין זה אינו היד שבה כותב, אלא מהי היד החלשה. בהמשך ציין את דעת הראשונים שלדעתם הקובע בעניין זה הוא היד שבה האדם כותב.

סיכום דעת הראשונים

- לדעת בעל התרומה ורש"י, יש להניח את התפילה על היד החלשה. לכן אדם שרוב מעשיו בשמאל, יניח על יד ימינו, אעפ"י שכותב בימין.
- לדעת הרא"ש, רבנו יחיאל והטור, הולכים אחר הכתיבה. לכן אם כותב בימין, אף על פי שרוב מעשיו בשמאל – יניח התפילין על יד שמאל.

באדם השולט בשתי ידיו בשווה, מסכימים כל הפוסקים שיניח על יד שמאל – כשאר בני אדם, כפי שמפורש בגמרא הנ"ל.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן כז' סעיף ו', הביא את שתי הדעות הנ"ל בראשונים ולפי הכלל שנקוט שב 'יש אומרים' ו 'יש אומרים' הלכה כ'יש אומרים' האחרון, יוצא שלדעת מרן הקובע בעניין זה הוא היד בה האדם כותב, והרמ"א הוסיף בהגה שכל המנהג: "**ואם כותב בימינו, ושאר כל מעשיו עושה בשמאלו, או כותב בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין, יש אומרים שיניח תפילין ביד שתש כח, דבעינן יד כהה, ויש אומרים שחיד שכותב בה היא חשובה ימין לענין זה ומניח תפילין ביד שכנגדה. הגה: וחכי נחוג.**

ב"ביאור הלכה" ד"ה "וחכי נהוג" הביא שדעת הגר"א כדעה ראשונה במרן:

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן כז' – יח' פסק שהקובע לעניין זה הוא באיזה יד כותב: "**מי שכותב בשמאל, וכל מלאכתו עושה בימין, היד שכותב בה נחשבת לימין, ומניח תפילין ביד האחרת, וכדרשת חז"ל מה כתיבה בימין אף קשירה בימין...שלעולם הולכים אחר היד שכותב בה לחושבה בימין...**".

סיכום: בשאלה על איזה יד מניחים את התפילה של יד נחלקו הראשונים, אם מניחים ע"ג היד החלשה יותר, או ע"ג היד שאינו כותב בה. ולהלכה מניחים ע"ג היד שאינו כותב בה, כדרשת חז"ל: מה כתיבה בימין אף קשירה בימין - היד המבצעת את ההנחה היא היד שכותב בה.

פינת העורך

"**ומה' יצא הדבר**" (פרק כד' - נ') מהר"ל מבאר שבאמת ה' יתברך לבדו הוא היכול להתאים את בני הזוג להקמת משפחה שתחזיק מעמד בסערות החיים ותהפוכותיהם. זו כוונת חז"ל שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, שבשניהם לא נסתיימה המלאכה בעצם קריעת הים ובעצם החתונה, אלא היה צורך להחזיק כל העת את המים כחומה בצורה עד שישראל יעברו, וכאן יש צורך לשמר את הקשר הנישואין לאורך ימים.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למשה דביר וצפורה סייפרס הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות סייפרס הי"ו ומשפחת ליבמן הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאליסף יוסף וטליה צביה לילוף הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות לילוף הי"ו ודרעי הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

האם ברהמ"ז פוטרת מאכל שברכתו מעין שלוש

בגיליונות שכ[עברו עסקנו בהרחבה בשאלה - האם ברכת המזון פוטרת מאכל שברכתו מעין שלוש, ולהלן הסיכום.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף יז' כדעת רבנו יונה, שאדם האוכל דייסה וכדומה שמברכים עליה ברכה ראשונה מזונות וברכה אחרונה "מעין שלוש", אם יברך ברכת המזון במקום ברכה מעין שלוש, לא יצא, אבל אם שתה יין או אכל תמרים ויברך עליהם ברכת המזון כברה אחרונה יצא.

"ברכת שלש אינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דייסא אין ברכת המזון פוטרתו, אבל ביין ברכת שלוש פוטרתו, שאם בירך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא. והוא הדין אם בירך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא. ואפילו לא אמר אלא ברכת הזן, בין על היין בין על התמרים, יצא. ואם נזכר עד שלא חתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש".

סיכום

מרן פסק להלכה בשולחן ערוך שברכת המזון אינה פוטרת מעין שלש, ולכן אדם האוכל דייסה וכדומה שמברכים עליהם ברכה ראשונה מזונות וברכה אחרונה "מעין שלוש" - אם יברך ברכת המזון במקום ברכה מעין שלוש, לא יצא.

אבל אם שתה יין או אכל תמרים ויברך עליהם ברכת המזון כברכה אחרונה יצא, אפילו אם בירך רק את הברכה הראשונה - ברכת הזן, יצא.

אבל במקרה כזה, אם נזכר לפני שחתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש".

פוסקים רבים תמהו על פסיקת מרן, שברכת המזון לא יכולה להיות ברכה אחרונה על אכילת דייסה וכדומה שמברכים עליה ברכה אחרונה "מעין שלוש", אבל יכולה להוות ברכה אחרונה על שתיית יין ואכילת תמרים.

לכן פסקו שברכת המזון יכולה להוות ברכה אחרונה על דייסה מחמישה מיני דגן, ומי שבירך עליהם ברכת המזון כברכה אחרונה יצא. ולדעת כולם ברכת המזון לא יכולה להוות ברכה אחרונה על אכילת שאר פירות אפילו הם משבעת המינים.

לפי זה מי שאכל עוגות או תמרים, ואחר כך רוצה ליטול ידיו ולאכול לחם, צריך תחילה לברך מעין שלוש לפני הנטילה, מפני שלכתחילה צריך לברך על כל אחד ברכה הראויה לו, ואין לפוטרם בברכת המזון, אבל אם שכח לברך עליהם וכבר נטל ידיו ובירך המוציא, כיוון שכבר חלה עליו חובת ברכת המזון, ומאכלים אלו נפטרים בברכת המזון, אין לברך עוד עליהם מעין שלוש, אלא יכווין לפוטרם בברכת המזון.

אבל אם אכל פירות ומאכלים שאינם מזינים ושכח לברך עליהם ולא נזכר עד בירך המוציא, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה גם אחרי שאכל לחם, מפני שאינם מזינים ולא נפטרים בברכת המזון.

ברכה אחרונה על יין פוטרת מברכה שאר משקים?

פסיקת הטור

הטור בסימן רח' כתב בשם אחיו שהברכה האחרונה על היין פוטרת מברכה אחרונה על מים. ולכן אדם ששתה יין ומים, ובירך ברכה אחרונה מעין שלוש על היין, לא יברך "בורא נפשות" על המים.

"וכתב עוד אחי ה"ר יחיאל ז"ל בשם אדוני אבי הרא"ש ז"ל שאם שתה יין ומים, שאין לו לברך על המים בורא נפשות רבות, כי ברכת היין פוטרתן אף על פי שאינן מעין ברכתן, מידי דהוה אברכה ראשונה דקיימא לן יין פוטר כל מיני משקה משום חשיבותו אף על פי שאינן בכלל פרי הגפן, הוא הדין בברכה אחרונה".

בית יוסף

בבית יוסף בסימן רח' כתב שאמנם יש שהותירו את פסיקת הרא"ש בצריך עיון, אולם ניתן לסמוך על פסיקת הרא"ש: **"...בהגהות מיימון פרק ח' (שם) כתב שסמ"ק (שם) הניח דבר זה בצריך עיון, ולעניין הלכה כדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו ועוד דמסתבר טעמיה".**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

אכן מרן פסק להלכה את דעת הרא"ש בשו"ע בסימן רח' סעיף טז': **"שתה יין ומים, אין לו לברך על המים בורא נפשות, שברכת היין פוטרתן כשם שבברכה ראשונה יין פוטר כל מיני משקים".**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רח' ס"ק עא' הדגיש: **"והוא הדין כל מיני משקין אף החשובים ביותר".**

בס"ק עב' כתב שהלכה זו נכונה בהתקיים אחד משני תנאים – או שקבע שתייתו על היין, ואז אפילו אם המשקים האחרים לא היו לפניו כשבירך ברכה ראשונה על היין, או שלא קבע על היין, אבל המשקים האחרים היו לפניו בשעה שבירך ברכה ראשונה על היין: **"...מיירי כשקבע על היין ואז פוטר אפילו לא היו המשקין לפניו בשעת ברכה, או דמיירי שהיו המשקין לפניו בשעת ברכה ואז פוטר אפילו לא שתה רק כוס אחד, אבל אם לא קבע וגם לא היו המשקין לפניו בשעת ברכה אז צריך לברך על המשקין לאחריהם כשם שצריך לברך עליהם לפניהם וכמבואר לעיל בסימן קע"ד במשנה ברורה ס"ק ג' עיין שם"**

בס"ק עג' כתב שהברכה האחרונה על היין פוטרת מברכה אחרונה על שאר משקים, אפילו אם שתה מאותם משקים אחרי שנמלך והסיח דעתו מלשתות עוד יין.

"שברכת היין פוטרתן וכו' - ואפילו אם אירע שהביאו המשקין אחר שנמלך והסיח דעתו משתיית היין דאז בודאי צריך לברך ברכה ראשונה על המשקין (דלא עדיף מיין גופא) אפילו הכי אינו צריך לברך בורא נפשות רבות כיון שקבע מתחלה על היין נטפל הכל ליין ונפטר בברכתו".

ערוך השולחן

גם בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף כח' כתב שהלכה זו נכונה בהתקיים אחד משני תנאים, כפי שכתב במשנה ברורה בס"ק עב': **"...ודווקא כשהיו המשקין לפניו בשעה שבירך על היין (מגן אברהם ס"ק כד') וזהו בשותה יין דרך עראי אבל בשותה דרך קביעות שתייה אפילו לא היו המשקין לפניו אינו צריך ברכה..."**

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רח' סעיף טז' הפנה למה שכתב המשנה ברורה בביאור הלכה בסימן קעד' שזה דווקא אם שתה מהיין לפחות כמלא לוגמיו. "...והמשנה ברורה (בביאור הלכה ד"ה יין) עשה כעין פשרה בין השיטות, וכתב: ומכל מקום, נראה דאין להקל רק כששתה על כל פנים מלוא לוגמיו שהוא שיעור חשוב דמייתבא דעתיה וכו', אבל לא **ליהוי טעימת משהו שיעור חשוב שיהיו כל המשקין ששותה אחריו טפלים לו".**

סיכום

אדם ששתה יין בשיעור לפחות מלא לוגמיו ושתה גם משקה אחר אפילו משקה חשוב, ובירך ברכה אחרונה מעין שלוש על היין, לא יברך "בורא נפשות" על המשקה האחר, מפני שהברכה האחרונה על היין פוטרת אותו מברכה אחרונה עליו. אולם זאת באחד מהתנאים – או שהאדם קבע שתייתו על היין, ואז אפילו אם המשקה האחר לא היו לפניו כשבירך ברכה ראשונה על היין, או שלא קבע על היין, אבל המשקה האחר היה לפניו בשעה שבירך ברכה ראשונה על היין.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

מלבי"ם תהלים

עפ"י פירוש המלבי"ם אחרי שבפסוק א' פירט דוד המלך מהם הדברים שעושים האדם מאושר, ושהאושר בא בשלמות בשלשה עניינים - שלמות הקנין, שלמות הגוף ושלמות הנפש.

בפסוק ב' **"כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה"** - מסביר המלבי"ם שאושרו של האדם לא יבוא רק במניעת הרע, אלא שעם מניעת הרע יפעל לעשות טוב. אולם אין הכוונה שיעשה טוב נימוסי עפ"י קביעות שבדו להם דתות העמים, אלא בשמירת תורת ה' ומצותיו.

את פסוק ג': **"והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח"** – מבאר מלבי"ם שעל האדם לפעול מצד כוח הצומח שבו, כמו עץ ששרשיו נטועים היטב ומפרחים את נופו, שהרי המוח באדם הוא בתפקיד השורש בעץ השדה, ממנו יוצאות הפניות אל הענפים שהם כל האיברים ואילו הם שבים, כך גם העץ שולח את לחותיו ומזונו מן השורש אל הענפים. מזה ישכיל האדם שהוא אינו כעץ השדה שחיותו ועקרו באדמה, אלא שרשו ועקרו בעליונים משם יקבל שפעו וחיותו, שעל מוצא פי ה' יחיה האדם. אבל אם על הלחם לבדו יחיה ויפנה אך אל האדמה, אז ידמה כהולך הפוך, ראשו למטה ורגליו למעלה, ואמרו חז"ל הצדיקים דומים כאילן ששרשו נטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה והרשע בהיפך.

"שאם נפנה אל האדם מצד כח הצומח שבו, אשר מצדו ישתתף בסוגו העליון עם העץ והצומה, נשכילהו כעץ אשר שרשיו נטועים ונשרשים למעלה ונופו נוטה למטה, כי המוח באדם הוא תחת השורש בעץ השדה, ממנו יוצאות כל ההרגשות אל הענפים שהם האיברים כולמו ואליו ישובון, כמו שישלח העץ לחותיו ומזונו מן השורש אל הענפים.

מזה ישכיל האדם כי לא כעץ השדה הנהו, אשר חיותו ועקרו באדמה, כי שרשו ועקרו בעליונים משם יקבל שפעו וחיותו, על מוצא פי ה' יחיה האדם.

ואם על הלחם לבדו יחיה ויפנה אך אל האדמה, אז ידמה כהולך הפוך, ראשו למטה ורגליו למעלה, ואמרו חז"ל הצדיקים דומים כאילן ששרשו נטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה והרשע בהיפך".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי

המלבי"ם בביאור פסוק ג': **"לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים"**: כתב שיש מוסר ויש מוסר השכל – **"שהשכל נבדל מן הבינה שהוא כוח חד באדם שעובר בדברים שאין יד הבינה שולטת בהם...והמוסר היוצא על ידי יראת הרוממות שמשיג גדולתו של ה' יתברך ויירא מרוממותו מעשות דבר נגד חקי החכמה אשר ישכילם בשכל טוב, זה נקרא מוסר השכל, כי זה יושג על ידי כח השכל.**

וכתב שעל ידי המשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בענינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, המשפט הוא מה שיעשה ע"פ הדין, והצדק הוא לפנים משורת הדין.

את פסוק ד' "לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה" ביאר המלבים ששלמה המלך קובע שספרו מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. לפתאים יתן הספר ערמה, שלא להאמין לכל דבר, אלא יקבל את היכולת להבין דברים לאשורם, כלומר המשלים שבספר יקנו לאדם פתי מידת ערמימות, בעזרתה יבחן את דרכיו ותהלוכותיו ולא יהיה כיונה פותה.

לתת עתה באר לאיזה כתות מן האנשים חבר זה הספר, אמר שיועיל לכל הכתות, שיתן לפתאים ערמה, הערמה הוא הפך הפתיו שהפתי מאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו, שעם הערמה לא יפתה לבו לכל דבר ויבחין את כל דבר בשכלו, ולכן בא תמיד ערום מקביל את פתי, לכן אמר שהמשלים האלו יועילו להפיח ערמימות בלב הפתי, שיבחן את דרכיו ותהלוכותיו ולא יהיה כיונה פותה.

הספר יועיל גם לנער שאינו פתי ויש בו ערמה אבל מתוך שהוא רך בשנים אין בו דעת ומזימה, שהמזימה וגדרי המחשבות העמוקות: **"ומוסיף שהנער שהוא אינו פתי ויש בו ערמה אבל מתוך שהוא רך בשנים אין בו דעת ומזמה, שהדעת נקנה ע"י רוב הבחינה בחושים או השימוש במושכלות, והצעיר לימים לא בחן עדיין הענינים ולא קנה ידיעה ברורה, וכן המזימה שגדרו המחשבות העמוקות שהם אינם נמצאים עדיין בלב נער, המשלים האלה יתנו לו בין דעת לבחון כל דבר ולדעתו, בין מזימה".**

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה השביע אברהם את אליעזר, כששלח אותו למצוא אשה ליצחק?

א. שיבחר נערה עם מידות טובות. ב. שיבחר אשה מארץ מולדתו.
ג. שלא להשיב את יצחק לשם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. מה עשתה רבקה בפעם הראשונה שראתה את יצחק?

א. התחרטה ורצתה לחזור לחרן. ב. נפלה מעל הגמל.
ג. כיסתה את עצמה בצעיף. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. מה היה שכרם של הכנענים על כך שכיבדו מאוד את אברהם?

א. בחיי אברהם ארצם שקטה ממלחמות. ב. לשפע כלכלי.
ג. שמהם יצא הנביא לגויים - בלעם. ד. בקבלת חלק מארץ ישראל.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ה' עד ח'

7. מתי נתן אליעזר את הצמידים וחנזם לרבקה? (פרק כ"ד)

א. רק לאחר ששאל אותה למשפחתה. ב. לפני ששאל אותה למשפחתה.
ג. מיד אחר שאמר: "גם לגמליך אשאב". ד. מיד לאחר שהשקתה אותו.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מהיכן למדים ש "כל המבקש רחמים על חבירו הוא נענה תחילה"?

א. מתפילת אברהם על אנשי סדום. ב. מתפילת שרה על אבימלך.
ג. מתפילת אברהם על לוט. ד. מתפילת אברהם על אבימלך וביתו.

5. איזה מידה בחכם ממסכת אבות יש בתשובות של רבקה לאליעזר?

א. אינו נבהל להשיב. ב. משיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.
ג. לא מדבר לפני גדול ממנו. ד. כל התשובות יחד נכונות.

6. מדוע השביע אברהם את אליעזר ע"י שימת ידו תחת ירך אברהם?

א. כך הם דרכי השבועה בעבדים. ב. רמז שלא יקח ליצחק אשה כנענית.
ג. מפני שהנשבע צריך לאחוז בחפץ של מצווה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ה' עד ח'

8 . מה כוונת **התורה** באומרה שאברהם מת **"זקן ושבע"**? (פרק כ"ה)

א. שבעה נפשו מחייו, ולא חפץ שיתארכו. ב. שבע ממתן שכרו לעתיד לבוא
ג. מכל מה שהתאוה לראות ולעשות בימיו. ד. כל התשובות נכונות.

ברכות והודעות

"עוטר ישראל בתפארה" – חזרמנות!! להצטרף לשיעור חדש ספרו של מהר"ל "תפארת ישראל" – גברים ביום שלישי שעה 20:00 נשים ביום רביעי שעה 8:45 – בבית הכנסת הספרדי

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941